

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ISSN 0320-3077

Online ISSN 2616-7522

УКРАЇНСЬКЕ МОВО- ЗНАВ- СТВО

Міжвідомчий
науковий
збірник

Засновано у 1973 р.

Випуск 1(54)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

ISSN 0320-3077

Online ISSN 2616-7522

UKRAINIAN LIN- GUIS - TICS

Interagency
scientific
journal

Founded in 1973

Volume 1(54)

У збірнику вміщені дослідження з актуальних проблем семантики, граматики, лінгвопоетики, лінгвокультуроології, сугестивної лінгвістики, прикладної лінгвістики.

Для викладачів, наукових працівників, учителів, студентів.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР	Мозер Міхаель, д-р габілітований, проф. (Відень, Австрія)
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	Арібжанова Ірина, канд. філол. наук, доц. (відп. секр.); Бас-Кононенко Оксана, канд. філол. наук, доц.; Бацевич Флорій, д-р філол. наук, проф.; Гнатюк Лідія, д-р філол. наук, проф.; Даниленко Андрій, д-р габілітований, проф. (Нью-Йорк, США); Дарчук Наталія, д-р філол. наук, проф.; Загнітко Анатолій, д-р філол. наук, проф.; Зубань Оксана, канд. філол. наук, доц.; Кононенко Ірина, д-р філол. наук, проф. (Варшава, Польща); Костич Лілія, канд. філол. наук, доц. (заст. відп. ред.); Кршко Яромір, д-р філософії, проф. (Банська Бистриця, Словаччина); Миронова Валентина, канд. філол. наук, доц.; Мойсієнко Анатолій, д-р філол. наук, проф.; Мосенкіс Юрій, д-р філол. наук, проф.; Поцюте Дайнора, д-р габілітований, проф. (Вільнюс, Литва); Різник Сергій, канд. філол. наук, доц.; Рожай Габріель, д-р філософії (Банська Бистриця, Словаччина); Седіна Джованна, д-р габілітований, проф. (Флоренція, Італія); Снитко Олена, д-р філол. наук, проф.; Шевель Святослав, канд. філол. наук, асист.
Адреса редколегії	Навчально-науковий інститут філології, 6-р Тараса Шевченка, 14, м. Київ, 01601, Україна ☎ (38044) 239 33 49
Затверджено	вченою радою ННІ філології 11.06.2024 року (протокол № 12)
Зареєстровано	Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення Рішення № 1450 від 25.04.24 Ідентифікатор друкованого медіа: R30-04604
Атестовано	Міністерством освіти і науки України (категорія Б) Наказ № 886 від 02.07.20
Індексування	Index Copernicus International
Засновник та видавець	Київський національний університет імені Тараса Шевченка Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет" Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02
Адреса видавця	ВПЦ "Київський університет" (кімн. 43), 6-р Тараса Шевченка, 14, м. Київ, 01601 ☎ (38044) 239 33 22; факс 239 31 28 e-mail: vpc@knu.ua

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Наукові погляди авторів та членів редколегії можуть не збігатися.

This volume contains researches on topical issues of the semantics, grammarology, linguopoetics, linguistic culturology, suggestive linguistics, applied linguistics.

It is intended for lecturers, researchers, teachers and students.

EDITOR-IN-CHIEF	Mozer Mihael, Dr Hab, Prof. (Vienna, Austria)
EDITORIAL BOARD	Aribzhanova Iryna, PhD (Philol.), Assoc. Prof. (executive secretary); Bas-Kononenko Oksana, PhD (Philol.), Assoc. Prof. ; Batsevych Floriŭ, DSc (Philol.), Prof. ; Danylenko Andriy, PhD, Prof. (New York, USA); Darchuk Natalia, DSc (Philol.), Prof. ; Hnatiuk Lidiia, DSc (Philol.), Prof. ; Kononenko Iryna, DSc (Philol.), Prof. (Warsaw, Poland); Kostych Liliya, PhD (Philol.), Assoc. Prof. (managing editor) ; Krško Jaromír, Dr Hab, Prof. (Banská Bystrica, Slovakia); Moisiienko Anatolii, DSc (Philol.), Prof. ; Mosenkis Yuriy, DSc (Philol.), Prof. ; Myronova Valentyna, PhD (Philol.), Assoc. Prof. ; Pociūtė Dainora, Dr Hab, Prof. (Vilnius, Lithuania); Riznyk Serhii, PhD (Philol.), Assoc. Prof. ; Rožai Gabriel, PhD (Banská Bystrica, Slovakia); Siedina Giovanna, Dr Hab, Prof. (Florence, Italy); Snitko Olena, DSc (Philol.), Prof. ; Shevel Sviatoslav, PhD (Philol.), Assist. ; Zahnitko Anatolii, DSc (Philol.), Prof. ; Zuban Oksana, PhD (Philol.), Assoc. Prof.
Editorial board address	Educational and Scientific Institute of Philology, 14 Taras Shevchenko blvd, Kyiv 01601, Ukraine, ☎ (38044) 239 34 49
Included to	the List of scientific professional publications of Ukraine, category “B” Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 (02 July 2020)
Recommended by	the Academic Council of the ESJ of Philology 11 June 2024 (protocol № 12)
Registered by	the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine Decision № 1450 (25 April 2024) Identifier of printed media: R30-04604
Indexing	Index Copernicus International
Founder and editor	Taras Shevchenko National University of Kyiv
Publisher address	Publishing house “Kyiv University” The certificate is added to state registry ДК № 1103 (31 Oct 2002) Publishing house “Kyiv University” (off. 43), 14 Taras Shevchenko blvd, Kyiv 01601, Ukraine, ☎ (38044) 239 32 22; 239 31 28 e-mail: vpc@knu.ua

Authors of published materials are fully responsible for gathering and preciseness of published facts, quotations, economical and statistical data, proper nouns and other data. The editorial board reserves the right to shorten and edit their materials. The scientific views of authors and members of editorial board may differ.

УДК: 811.161.2'367

[https://doi.org/10.17721/um/54\(2024\).96-120](https://doi.org/10.17721/um/54(2024).96-120)

Наталія ТОРЧИНСЬКА, канд. філол. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0001-6182-0027

e-mail: torchynskan@khmnu.edu.ua

Хмельницький національний університет, Хмельницький, Україна

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ, д-р філол. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0001-5268-0237

e-mail: torchynskyim@khmnu.edu.ua

Хмельницький національний університет, Хмельницький, Україна

СТРУКТУРНІ І ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЦЕЛЬОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЙ АНАТОЛІЯ МОЙСІЄНКА)

Вступ. Парцельовані конструкції кваліфікуються як особливі стилістичні фігури, у яких частини єдиного речення інтонаційно або пунктуаційно розмежовуються на самостійні речення. Основне висловлювання вважається базовою частиною, а парцелятом – одна або кілька виокремлених компонентів, що функціонують як окремі синтаксичні одиниці, проте перебувають у повній залежності від головної структури і за змістом, і за синтаксичними функціями.

Основними вважаються змістопідсилювальна й ритмомелодійна функції парцельованих конструкцій, які використовуються насамперед для підсилення їхньої смислової ваги.

Методи. Для з'ясування структурних і функційних особливостей парцельованих конструкцій, засвідчених у поетичних творах Анатолія Мойсієнка, використано такі методи, як лінгвостилістичний аналіз (визначаються закономірності функціонування мови в різних сферах спілкування), прагматичний метод (виявляються внутрішні закономірності, яким підкорюється вибір та вживання лексичної одиниці в типізованій ситуації спілкування), контекстологічний метод (аналізується семантика мовних одиниць у єдності з їхнім оточенням (мікроконтекстом і макроконтекстом), що дає змогу встановити значення досліджуваного елемента тексту), дискурсивний аналіз (характеризується комунікативна подія, ситуація, що інтегрує текст, з іншими її складниками, зокрема з обставинами, часом, простором, когнітивними і психологічними чинниками), інтен-аналіз

(виявляються актуальні наміри (інтенції) учасників спілкування за особливостями їхнього мовлення, комунікативної поведінки).

Результати. Запропоновано парцельовані конструкції поділяти на дві групи: 1) парцельовані речення, коли парцелятами є частини складних речень – складносурядних, складнопірядних, складних безсполучникових і складних ускладнених; 2) парцельовані члени речення – підмети, присудки, додатки, означення й обставини. Парцелювання зумовлюється як особливостями ритмомелодіювання поезії, так і потребою конкретизувати особливості зображених подій, насамперед підкресливши їхню смислову вагу.

Висновки. У поетичних творах Анатолія Мойсієнка парцеляція є важливим стилетвірним засобом. Активно побутують у ролі парцелятивів частини складносурядних і складнопірядних речень, парцельовані присудки і обставини способу дії, а також комбіновані конструкції, де поєднуються різні типи парцеляцій.

Ключові слова: парцеляція, базова частина, парцелят, структура, функціонування, стилістично-виражальні можливості.

Вступ

На межі ХХ – ХХІ ст. значного поширення набувають дослідження, спрямовані на вивчення лінгвостилістичних особливостей художніх текстів. “Семантика мовних знаків розкривається тільки у вживанні, в реальному часопросторовому функціонуванні мови, тому й додаткові стилістичні відтінки, конотації, значеннєві обертони, що ними вирізняються мовні знаки, становлять відкриту систему, детерміновану культурно-освітнім рівнем мовців, носіїв мови. Що глибше пізнання мови в аспекті функціонування, реального вживання мовних одиниць, то глибші й детальніші класифікації системних явищ, виявлення нових засобів вираження для оформлення нових понять і суджень” [Єрмоленко, 2017, с. 25].

Найкращим матеріалом для характеристики, аналізу й висновків щодо функціонування тих чи інших одиниць мовлення є художній текст як витвір мистецтва, який насамперед має значну естетичну цінність, що виражається наявністю багатьох художніх засобів, із-поміж яких епітети, порівняння, метафори, алегорії, рефрени, гіперболи, літоти, іронії, риторичні запитання

та звертання, номінативні речення, приєднувальні і парцельовані конструкції, які підсилюють вплив на читача. Саме набір тих чи інших лінгвостилістичних засобів у палітрі художнього твору дозволяє впізнати ідіостиль письменника, оцінити його з погляду інтенції та комунікативно-прагматичного підходу.

Поетичний доробок А. Мойсієнка постійно привертав увагу мовознавців, літературознавців, перекладознавців. Зокрема, з лінгвістичного погляду проаналізовано і звуко символізм поезій (В. Берковець), і семантико-стилістичні особливості порівнянь (О. Мацько), і категорії темпоральності (В. Коломийцева), і неологізми (Г. Вокальчук і Є. Вокальчук, В. Філінюк), і функціонування метафор (А. Білозуб) та інші особливості поетичного мовлення автора⁵. Наприклад, В. Кузьменко розглянув поетичний доробок Анатолія Мойсієнка як своєрідний витвір мистецтва, зауваживши, що “серед канонічних форм, які розробляє сучасний майстер, не тільки сонет, а й рондель, газель, тріолет, октава, рубаї, хоку і навіть вінок сонетів “Я подем йду. Торкаю сонця віть”. Опанувати таку дивовижну за формою річ, правила написання якої були вироблені італійськими митцями ще в XIII ст., під силу далеко не кожному сонетяреві” [Кузьменко, 2009, с. 106]. Окремо дослідник виділяє шахопоезію А. Мойсієнка, зазначивши, що Анатолій Кирилович працює в різних галузях мовознавства, літературознавства,

⁵ Див.: Берковець, В. (2013). Звуко символізм у поезії Анатолія Мойсієнка. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 117, 35–39; Мацько, О. (2013). Семантико-стилістичні особливості порівнянь у поезіях Анатолія Мойсієнка. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство), РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 117, 44–47; Коломийцева, В. (2013). Час як минуше й вічне в поетичному світі А. Мойсієнка. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 117, 39–44; Вокальчук, Г., Вокальчук, Є. (2013). Неологія Анатолія Мойсієнка на тлі словотворчої практики поетів XX–XXI століть. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство), РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 117, 21–26; Філінюк, В. (2015). Лінгвопоетика окупаціоналізмів у творах Анатолія Мойсієнка. *Українське мовознавство*, 45(1), 409–414; Білозуб, А. (2006). Метафора у художньо-поетичному мовленні Анатолія Мойсієнка. *Лінгвістичні студії*, 14, 181–184.

поезії та перекладу, позаяк “науковець живе в поетові, а поет збурує вченого” [Кузьменко, 2009, с. 106].

На особливостях поезики пейзажної лірики у творчості А. Мойсієнка зосередила увагу Г. Осіпчук, яка наголосила на багатьох авторських новаторських ідеях під час змалювання природи, до яких віднесла змінену форму вірша, поглиблене змістове навантаження поезій, новітні засоби вираження, відображення особистісного ставлення до художніх образів, змальованих у творах, тощо [Осіпчук, 2020].

Також оригінальність поезії та світобачення поета схарактеризував О. Строкаль, який, поряд зі звичайними кольоративами, проаналізував індивідуально-авторські неолексеми на позначення кольорів, зауваживши, що “всесвіт ліричного героя більше синьо-блакитно-золотаво-чорний, ніж традиційний білий і чорний, оскільки це світ щастя й смутку, відтінків і півтонів, світ, який важко убити в традиційне біло-чорне полотно” [Строкаль, 2018, с. 35].

До того ж, варто зауважити, що об’єктом вивчення ставав і науковий мовосвіт А. Мойсієнка. Так, Н. Бойко, досліджуючи наукові тексти Анатолія Кириловича “з позицій антропоцентризму, текстоцентризму, з урахуванням структури текстових категорій, засобів їхньої об’єктивації, чинників актуалізації авторських доміантних констант”, з’ясувала, “що до доміантних рис наукового мовосвіту автора належить лінгвостилістична інтерпретація аперцепційної системи Шевченкового вірша, художнє осмислення мовосвітів символу й онімного слова, світу поезики й динаміки текстових структур, світу інтертекстуальності поетичного тексту” [Бойко, 2023, с. 73].

Отже, ідіостиль поета, здавалося б, повністю досліджений, проте є лакуни, які варто заповнити. Це, зокрема, структурні і функційні особливості парцелятив у поетичному мовленні А. Мойсієнка, які посідають значне місце у структурі тексту, що й зумовлює актуальність теми нашої розвідки.

Мета дослідження – схарактеризувати структурні та функційні особливості парцельованих конструкцій, виокремлених зі збірок А. Мойсієнка “Зелен-кущ на кам’янім узбіччі” (М–22), “Леза

зел. Книга верлібрів” (М–16), “Синьоліт ліхтарів синьоїрій. Книга сонетів. Зі студій про сонет” (М–18).

Окреслену мету можна реалізувати розв’язанням таких **завдань**: 1) шляхом суцільної вибірки виділити всі парцеляти, зафіксовані у збірках; 2) визначити структурні типи парцельованих конструкцій в ідіостилі поета; 3) з’ясувати функції парцелятив у художньому мовленні.

Методи

Для з’ясування структурних і функційних особливостей парцельованих конструкцій, засвідчених у поетичних творах Анатолія Мойсієнка, використано такі методи, як *лінгвостилістичний аналіз* (визначаються закономірності функціонування мови в різних сферах спілкування), *прагматичний метод* (виявляються внутрішні закономірності, яким підкорюється вибір і вживання лексичної одиниці в типізованій ситуації спілкування), *контекстологічний метод* (аналізується семантика мовних одиниць у єдності з їхнім оточенням (мікроконтекстом і макроконтекстом), що дає змогу встановити значення досліджуваного елемента тексту), *дискурсивний аналіз* (характеризується комунікативна подія, ситуація, що інтегрує текст, з іншими її складниками, зокрема з обставинами, часом, простором, когнітивними і психологічними чинниками), *інтент-аналіз* (виявляються актуальні наміри (інтенції) учасників спілкування за особливостями їхнього мовлення, комунікативної поведінки).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дотепер мовознавці продовжують з’ясовувати сутність понять ‘парцеляція’ і ‘приєднання’, виявляти спільне / відмінне / тотожне, оскільки це досить поширені стилістичні фігури, які функціонують у художньому мовленні, надаючи йому різноманітних смислових і стилістично-емоційних відтінків.

У процесі такого аналізу науковці часто відштовхуються від дефініцій, узагальнених в енциклопедії “Українська мова”. “Парцеляція – спосіб мовленнєвого оформлення єдиної синтаксичної одиниці – речення з кількома комунікативними

одинацями – фразами. До опорного речення після розділової паузи додається одна або кілька інтонаційно-сміслових одиниць, що разом з першим передають зміст одного висловлювання. Парцеляція дає змогу, виділяючи певну частину речення у відносно самостійну комунікативну одиницю, підкреслювати її змістову значущість, актуалізувати й посилювати її інформативну місткість, експресивну виразність, а також розвантажувати смислову і граматичну структуру вихідного речення” [Українська мова, 2004, с. 461].

Приєднування (приєднувальний зв’язок) тлумачиться як “різновид синтаксичного зв’язку, співвідношення двох синтаксичних одиниць на основі семантико-граматичної незалежності однієї з них (опорного речення) та смислового і граматичного тяжіння до неї іншої (приєднувальної конструкції). Остання є синтаксично зміщеною частиною простого або складного речення чи цілим реченням і передає додаткове повідомлення, зауваження, пояснення” [Українська мова, 2004, с. 523].

В енциклопедії нижче зазначено, що “на відміну від парцеляції як явища мовленнєвого, тобто факту комунікативного синтаксису, приєднувальний зв’язок виступає синтаксичним явищем мови як системи” [Українська мова, 2004, с. 523].

Зважаючи на відсутність однозначного підходу до трактування вищезгаданих понять, зацентруємо увагу на інших розвідках, де розглянуто синтаксеми, які кваліфікують як парцельовані. Зокрема, парцеляція як граматичне явище, що переходить із розмовної мови в літературну і займає свою нішу в синтаксичній структурі речення, стала об’єктом вивчення О. Станіслав, яка проаналізувала проблему кваліфікації парцельованих конструкцій у діячорнії й окреслила перспективу наступних досліджень у цьому напрямі, наголосивши, зокрема, на відсутності даних щодо частотності вживання різних видів парцельованих структур та необхідності проаналізувати функціонування парцеляції у текстах різних жанрів і визначити їхні стилістичні можливості [Станіслав, 2012, с. 380].

В. Ачилова означила парцеляцію як стилістично маркований прийом організації тексту, відмежувала парцельований компонент простого речення від неповного речення, словаречення чи сегментованої конструкції (називного теми). “Для позначення першого складника парцельованої конструкції в мовознавчій літературі вживаються різні терміни: базова частина, базова структура, базова конструкція, вихідне речення, опорне речення тощо. Другий складник конструкції називають парцельованим компонентом, парцелятом” [Ачилова, 2011, с. 28].

Парцелювання синтаксичних конструкцій стало ознакою насамперед поетичного мовлення, де членування речення на окремі відрізки з допомогою крапок увиразнює зміст, індивідуалізує його, надає різних лексико-семантичних відтінків, так створюючи індивідуально-авторський стиль. Ці та багато інших аспектів і зумовили інтерес до вивчення особливостей функціонування парцельованих конструкцій на матеріалі поетичних творів. Наприклад, Т. Шевченко описала особливості парцеляції в поетичному мовленні другої половини ХХ ст., обравши для цього поезії Ліни Костенко, Ірини Жиленко, Івана Драча, Миколи Вінграновського, у яких “поєднуються й диференціюються індивідуально-авторські модифікації та трансформації речень, що створюють нові, несподівані експресивно-асоціативні варіації” [Шевченко, 2007, с. 1]. Лише на матеріалі творів Л. Костенко проаналізувала парцеляцію у простих і складних реченнях У. Галів, зазначивши, що саме цей синтаксичний елемент сприяє збереженню оригінальної тональності і стилістично неповторної виразності [Галів, 2014, с. 54]. Х. Петрів сконцентрувалася на парцелятах в ідіостилі Оксани Пахльовської, зокрема проаналізувала основні типи і функції парцельованих конструкцій у поетичних, прозових та есеїстичних творах [Петрів, 2015, 14]. Отже, переконуємося, що саме в поетичному мовленні найбільш яскраво проявляється різноманітність парцелятивів із погляду типології і функціонування.

Що стосується градації парцельованих одиниць, то тут відсутній єдиний підхід, проте й не можна говорити про якісь суттєві відмінності.

У монографії “Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі” автори зауважують, що “класифікацію парцельованих конструкцій зазвичай будують на структурних підставах, залежно від характеру парцелятивів (слово, словосполучення, речення), а також від їхньої кількості” [Вінтонів, 2018, с. 118].

Парцеляцію як “мовленнєве членування єдиного системного цілого, унаслідок чого утворюються неповні речення” кваліфікує А. Загнітко і виділяє “1) неповні парцельовані конструкції, що виражаються однорідними членами з уточнювальним, пояснювальним або іншим аспектом; 2) власне парцельовані конструкції, що становлять граматично залежні компоненти попереднього речення, один або кілька його другорядних членів, що інтонаційно оформляються як окремі речення з метою комунікативного навантаження” [Загнітко, 2009, с. 61].

Отже, проаналізовані наукові розвідки дозволяють виокремлювати парцельовані підмети, присудки, другорядні члени речення, засоби ускладнення речення (відокремлені й однорідні члени речення, вставні слова), прості (повні і неповні) і складні речення.

Ми пропонуємо двокомпонентну типологію цих синтаксичних одиниць: 1) парцельовані речення, коли парцелятами є частини складних речень – складносурядних, складнопідрядних, складних безсполучникових і складних ускладнених; 2) парцельовані члени речення – підмети, присудки, додатки, означення й обставини. Головною умовою парцеляції є структурний, смисловий та інтонаційний поділ складного або простого речення на дві частини – базову й парцельовану, а формальною ознакою є розділові знаки, переважно крапка, досить часто – три крапки, іноді – знак питання чи оклику.

Саме за такими ознаками ми й схарактеризуємо типологію, продуктивність і функції парцелятивів у поезіях А. Мойсієнка.

Результати

Як свідчать дані нашого дослідження, одним із більш продуктивних різновидів парцеляції є відмежування від базової частини парцельованої частини складного речення, особливо

складносурядного, рідше – складнопідрядного, епізодично – частини складного безсполучникового речення. Аналізуючи різножанрові твори О. Пахльовської, Х. Петрів теж зазначала, що домінувальним типом парцелятивів є складні речення – за визначенням авторки – “розчленовані складносурядні, складнопідрядні, а також безсполучникові конструкції, з допомогою яких письменниця виділяє більш вагомні думки, підсилює їхню значущість” [Петрів, 2015, с. 128–129].

Безумовно, парцеляція слугує для увиразнення змісту такої конструкції, підкреслення її вагомості, однак у різних типах парцелятивів – частин складних речень – така роль не є рівнозначною, вона залежить від типу зв'язку (сполучникового сурядного й підрядного, безсполучникового одно- чи різнотипного), а в першому випадку – і від конкретно вжитого сполучника, зрештою – і тих відношень, які виникають між базовим й парцельованим компонентом.

Особливо це простежується у розділених парцеляцією частинах складносурядного речення з єднальним сполучником *і*.

Переважно рівноправними є базова й парцельована частини, коли простежується **одночасність** описаних подій: *В зеленім полум'ї веранди Вже догоряє дня буритин. І сонце, наче Алладин, В густім міжвітті винограду* (М–22, с. 24); *Кажан над садом голубим шука. І білять хату яблуні в саду* (М–22, с. 49). Однак якщо базова частина є усіченою (на письмі це фіксується трикрапкою), то смислова вага другого компонента зростає: *Сад стоїть... І я в нім одинак* (М–22, с. 145); *А на городах осінь мріє... І невідквітної краси Земля щедротами зоріє Понад десницею Десни* (М–22, 186). Смислова вага парцелята зростає й тоді, коли фіксується нагромадження сполучників (навіть якщо не всі вони стосується другого компонента): *Лунання з усіх гонів степових, І за відром відро з криничних ходів. І закипа земля на кожнім кроці* (М–22, с. 182); *Сова у ніч – самотнім стражем... І сум туманом огорта. І серпень нам про осінь каже, І наші нам болять літа* (М–18, с. 17). Зазначимо, що тут і далі ми не зберігаємо авторський поділ

поезій на рядки, який, звичайно, важливий, проте практично не впливає на виокремлення парцельованих конструкцій.

Подібною є і семантика **перелічування**, яка багато в чому подібна до попередніх, тому й немає вагомого виокремлення цілісних структур: *За тінню тінь, за білою – багряна. І чорна смуту навів мені...* (М–22, с. 93); *Вже і зерен не знайти. І летять в усі боки Снігурі, немов сніжки* (М–22, с. 202), і збільшується смислова вага парцелятивів після усіченої базової частини: *І зрозуміти важко в синім літі Той жовтень щасний і травневий грім... І небо, зачароване від світла, Стояло в ореолі золотім* (М–22, с. 157); *Ліси, переліски... І ниви Аж ген несуть свій стан тугий...* (М–22, с. 186), яка посилюється завдяки нагромадженню сурядних сполучників: *Періцив люто доц Над Миколаївським. І наді мною доц... І дзвонів проливна многоголось... І в серці щось...* (М–22, с. 41); *Ще лижі лижуть ложе кучугур, Але снігур принишк... І в дюнах снігових принишкла білизна, мов юний гріх. І юний сміх Привільно котиться між кучугур...* (М–22, с. 151).

Менш поширена парцеляція частин складносурядних речень, між якими простежуються **причиново-наслідкові відношення** або **послідовність зображених подій**. Водночас зазначимо, що в таких випадках смислове забарвлення парцелятивів зростає, як у першому випадку: *Вже я не той, і ти уже не ти. І поміж нами стало безгоміння...* (М–22, с. 153); *Лиш радісний галас поскрізь вороння. І – тиша німа... І ледь чується музика* (М–22, с. 171), причому другий зразок – яскравий приклад уміло підбраної антитези, яка надовго залишається в пам'яті читачів (як додаток до підсилення емоцій – усічене речення і повторення сполучника).

Аналогічна ситуація і в реченнях, де можна визначити часову послідовність: *Тільки мить одна, мить-хвилиночка. І як сон усе, темна ніченька* (М–22, с. 29); *На ранок Море стихло. І перші промені сонця Вже ніжили Нерозчесене після штормового вітру Волосся прибережних пальм* (М–16, с. 125); Так само увиразненню думки слугують усічення й повтори сполучників, як-от: *Не знісиш кпинів ситих і обмови, Душа заб'ється в лячну голосінь... І лише тиньк. І вже нема душі* (М–18, с. 34).

Не будемо заперечувати певної співзвучності сполучника *і* (як і деяких інших) та відповідних часток, зокрема однозвучної підсилювальної *і*: *Відгомонів у фресках жовтень. І вечір хилиться на вітражі Мазками теплими неону* (М–22, с. 59); *Лунання з усіх гонів степових, І за відром відро з криничних ходів. І закипа земля на кожнім кроці* (М–22, с. 182), проте кон'юнктивацийних ознак тут, на нашу думку, більше.

Використання сполучника *й*, фонетичного варіанта *і*, передусім зумовлене ритмомелодійними особливостями поезії, потребою дотримуватися відповідного віршового розміру: *Мовчить заобрій, і мовчить зоря, І я мовчу... Й нічого вже не вдію* (М–18, с. 10); *Харків спить. Не сплять лиш семафори. Й глуна ніч над Харковом не спить* (М–18, с. 67).

Малопродуктивним є і сполучник *та* (у значенні *і*), який поєднує парцельовані частини складносурядного речення переважно з перелічувальними відношеннями: *У постелі нас двоє: я і сум... Та зима у нічне вікно Зорепадями зору глипає* (М–22, с. 155); *Тільки ніч. Та кватирки холодне кліше* (М–18, с. 32).

Активно парцелюються й частини складносурядних речень із зіставно-протиставними сполучниками. Власне парцеляти практично завжди в таких конструкціях мають більшу смислову вагу, адже саме в них фіксується зміст речення, який зіставляється або протиставляється тому, про що повідомляється в базовій частині.

Традиційно **зіставлення** простежується в реченнях зі сполучником *а*, коли йдеться про контрастні явища: *Пізнати світові іще той сміх, Побожно ще молитися на нього. А поки – дивовижя він для всіх, Цей юний гімназист Яновський-Гоголь* (М–22, с. 102); *На синьому морі – сині хвилі, Синій вітер – у синьому небі. А в сина – голубі мрії про синє море і синє небо* (М–16, с. 135). Часто парцеляцію фіксуємо після умовно незакінченої базової частини, тобто після трикрапки: *Ще хтось не покохав... А вітер ламле лози... (М–22, с. 58); І туга на малиновім плечі... А ранок допивав останню сутінь* (М–22, с. 135). Також зазначимо, що в поезіях А. Мойсієнка трапляються перехідні випадки вживання *а* як сполучника, що

за своїми функційними ознаками наближається до частки: *Натомились, мамо, натомились, мамо... А вже ж і не рано, А ще ж і не пізно...* (М–22, с. 73); *Розкішні неліні Литви... А образи які і сцени на їх корі!* (М–22, с. 178).

Протиставні відношення реалізуються шляхом використання більшої кількості сполучників, насамперед *але*: *І сон мене за руку взяв Й повів туди, де небо. Але була слизька стезя – Без сонця і без тебе* (М–22, с. 15); *Наодинці з проліском і весною... Але спочатку було Листя торішнє з-під снігу* (М–16, с. 73), який для підсилення вагомості парцельованої конструкції може повторюватися: *Фонетику вітрів і синтаксис доріг Ти пізнавав, як мит. Але – нестримний біг. Але – нестримний літ* (М–22, с. 5); *Чи ж феї польові й лісовики Могли заповісти нам Навпаки – Де з сурм абсурду аж скрегоче лжа, Де куца правда ріже без ножа? Але болить душа... Але болить душа...* (М–22, с. 6).

Трапляються і сполучники *та* (у значенні *але*): *Ще на краю душі – затишишя... Та криги вже нема, нема* (М–22, с. 65); *Стали інші в ряд, мов солдати. Та стало їм раптом не по собі* (М–22, с. 88), *проте*: *В наш кожен дім вповза чужинська мова, Німецька пісня никне і німецьке слово. Проте – все буде так, як і раніше: Злорадять вороги, а друзі пишуть* (М–22, 172); *Усе, що цвіте, має свій шлях. Проте, як бути нам, ніхто не зна* (М–16, с. 252), а також *а*, коли наявне протиставлення: *Перечекать зібрався, аж принишк До холоду соборного... А з ніш Пливло тепло шортке Мені навстріч, І ніч На мить здалася зовсім не глухою* (М–22, с. 41); *До півночі в актовім залі не згасали дебати про любов. А біля розчиненого вікна у сусідній кімнаті – Двоє закоханих...* (М–16, с. 53). Парцелятами можуть бути не лише протиставні частини складносурядних речень, а й багатокомпонентні конструкції з різними типами зв'язку, і такі випадки непоодинокі: *Вечірні ліхтарі – Мовби осінні птахи, Що тянуть голосну вервечку За обрій... Та тільки не покинути їм ніколи Цієї землі, Бо власним світлом при'яті до неї* (М–16, с. 8), *Від довір'я, яке скінчилося, від довір'я, що має скінчитися, пісні забивають мені вуха. Але щойно пробуджене квітнєве плесо, що сягає*

ген піднебесся, сповнює мене безмежної свіжості (М–16, с. 268), де засобами ускладнення є частини складнопідрядних речень з підрядними відповідно обставинним причини та присубстантивно-атрибутивним.

Одиничними випадками представлені парцельовані частини складносурядних речень із **розділовими** та **приєднувальними відношеннями**. У першому випадку зафіксовано лише сполучник **чи**: *І небо чорнохмарно упилося Звучанням великоднім, велемовним. Чи так мені здалось* (М–22, с. 41); *Може, в неї зуб болить? Чи голівка розболілась?* (М–22, с. 203), частково уподібнений до питальної частки. Приєднувальні сполучники вживаються після трикрапки, що трохи підвищує смислове навантаження парцельованих компонентів: *До хати не кличе ні пес, ані див... Та й хати нема вже – лиш білі сніги* (М–18, с. 27); *Гірчить полиново лиш зірка з юги... Та як же ступить хоч півкроку?.. Сніги...* (М–18, с. 27).

Ми наводили вище приклади парцеляції двох частин складносурядного речення (зрештою, такі зразки наявні і в складнопідрядних реченнях, і в синтаксичних конструкціях із сурядністю та підрядністю тощо, про що мова йтиме далі). Однак у поезіях А. Мойсієнка є ще один тип парцеляції, умовно названий нами **парцельовані комплекси** (В. Ачилова назвала їх ланцюжками парцелятів [Ачилова, 2011, с. 28]), коли значний фрагмент віршового тексту складається з трьох і більше парцелятів (це насамперед фіксуємо у сонетах), між якими існує переважно сурядний єднальний та зіставно-протиставний зв'язок: *І в сутні небо радість я поніс, І привітав чуттів гарячу зливу... І ні страху, ні жалоців, ні сліз, І лиш твоя безкрилість душу злила. А крила в мене теж були з вітрів, І з променів, і з музики, й надії... І не було ні злетів, ні падіння – Лише нестримність й шал гучний вгорі. Та явори, що майорінням віт Мене гукали з далей, мов лелеки... І я п'янів, і наслухав той клекіт – Такий близький і вже такий далекий...* (М–18, с. 44); *Так хочеться без кпинів і образ... А з оберемком обережних фраз Тебе стріча вже Куга клишонога – Й праворуч ні ліворуч вже незмога. Але дорога неблизька до Бога, І ти*

ідеи, сколінчившись не раз. Нараз торкнеться пліч пересторога, Прикпинить, притамує твій екстаз. Й нараз уже дорога – не дорога, В п'їтьмі облоги ноги що баласт... І хтось, поштивий, мудрагель-пройдоха, Вже лагодить тобі гладенький лаз. Але дорога лиш одна до Бога. І ти ідеи. Без кпинів і образ (М–24, с. 103). У першому прикладі парцелюються три частини складносурядного речення з єднальним зв'язком, дві – із зїставно-протиставним і одна частина складнопідрядного речення з підрядним присубстантивно-атрибутивним; у другому – по три частини складносурядного речення із зїставно-протиставним та єднальним зв'язком, а також парцельована обставина способу дії.

Загалом парцеляція частин складносурядних речень у поетичних творах А. Мойсїєнка фіксується регулярно, особливо з єднальними та зїставно-протиставними сполучниками. Це зумовлено як ритмомелодїйними потребами, так і намаганням підкреслити більшу смислову вагу парцельованого компонента (особливо чїтко це простежуємо при відношеннях часової послїдовностї, зїставлення, протиставлення та причиново-наслїдкових).

Не менш продуктивним є парцелювання підрядних частин складнопідрядних речень. Л. Топчий, аналізуючи синтаксичну будову твору М. Дочинця “Вїчний. Сповїдь духу”, звернула увагу на “складнопідрядні речення з парцельованими детермінантними підрядними частинами”, які вказують на рїзні причинові відношення та виконують інформативно-пїдсилювальну функцію [Топчий, 2019, с. 45]. Це ж саме ми можемо сказати про поезїю А. Мойсїєнка, де переважають парцельовані підрядні речення **причини**: *Троїстї музики Вїтру, сонця й дощу Довго це Будуть водити танок Довкруг нашої хати. Бо ж свято сьогоднї – Зелена Троїця* (М–16, с. 70); *Гей, Хто в пустелї є, Озовися! Бо не пам'ятає Себе Ані Прадеревом, Ані звичайною липою, Ані вербою, Ані калиною Чорне дерево на бїлїм піску* (М–16, с. 146–147), *мети*: *Будь гїдним його. Аби дню, що позаду, І дню, що попереду, Не забракло Твоєї гїдностї* (М–16, с. 43); *І ми летїм! Щоб і в летїнні Земного не зректись тяжїння* (М–18, с. 43),

місця: *Не Трахтемирів то, а доля. Де понід горами – Дніпро...* (М–18, с. 26); *Дихнуло весною, Десною... Де цвіт І світ яблуневий – чого б ще хотів?! – З чернігівських весен й садів* (М–18, 75), а також присубстантивно-атрибутивні: *Надколото платівка... Якій уже ніколи не звучати Власним голосом* (М–16, с. 79); *Білий рояль І чорна галка... Котру ніколи не обтяжувала боязнь Лишатись у такім товаристві Білою вороною* (М–16, с. 128) і порівняльні: *Вона у думках буйнокрилих Росою вранці не опала... Мов струни голосні цимбалів, У серці пісня задзвеніла* (М–22, с. 169); *На мові чебреців звучить мотив ранковий ... Як ув оркестрі Поля Мореа* (М–18, с. 106).

Рідше спостерігаємо парцеляцію підрядних частин допустових: *Матусі він напише у листі: Театр – єдина втіха, сміх – де горе... Хоч і сміятись над собою сором...* (М–22, с. 102); *Живи ж спокійно, воле, у своїм ярмі, Тягай плуги і ніт свій лий на пана. Хоч і не відаєш, яка то річ – пошана* (М–18, с. 133), умови: *І все сказано про маестро. ...Якби не загроза Наступного ходу Лишитись поетом* (М–16, с. 246); *Згадалось, тут моряк ледь не шугнув під лід... Якби не дітлахів непогамовна варта* (М–18, с. 171), міри і ступеня: *Зимової траси кришталь... Аж стала сторчмасто луна...* (М–22, с. 108); *А Майстер Все працював і працював... Аж захопило віддих...* (М–16, с. 146), супровідними: *Осовіли сови на узліссі... Що вже про людей у лісі тім...* (М–18, с. 100).

Парцелюватися можуть і дві підрядні частини: *І троянському коневі В зуби Не дивляться... Бо лише згодом Дізнаються, Що він Троянський* (М–16, с. 222); *Святиться день твій в сяєві Дніпровім, В моєму слові і в моїй годині... Де Мавки чарівні та чорноброві Ув оркестровім святі при калині, Де в синіх травнях ломикамні дивні Народжуються з гордої любові* (М–18, с. 102), і більше: *Але, друже, зажди. Бо спеклися вуста, Бо знімили вуста, не допивши набгом, Провалились зіниці у ніч напролом, Покотилася доля Чумацьким Шляхом, Як війнуло над Прип'яттю ...* (М–18, с. 13); *Із вродливого дерева, із вродливої крони Та й напитися дзбаном у півнеба у березні, Та й знімити потому на тисячі літ... Аби чутно було крізь німоту*

одвічну, Як і очі, і душу чиюсь омиває березовий сік Із вродливого дерева, із вродливої крони, Як згусає вино, не розбавлене йотою заздри, Як гірчить хлорофіл, не розмитий кислотним дощем... (М–24, с. 13).

Підсумовуючи, зазначимо, що парцеляція підрядних частин складнопідрядних речень завжди спрямована на актуалізацію їхнього змісту, причому немає значення, який тип синтаксичних відношень спостерігаємо між базовим компонентом і парцелятом. Як свідчать наведені вище приклади, певним чином підвищує смислову вагу останнього його залежність від усіченої частини, що загалом характерно для поезій Анатолія Кириловича.

Ми виділили й декілька парцельованих структур, які кваліфікували як частини складних безсполучникових речень переважно з однотипним зв'язком (перед обмежувально-видільними частками *лише, тільки* можна підставити єднальний сполучник *і*). Саме ці частки зумовили звернення посиленої уваги на другий компонент, тим паче, що парцеляція традиційно стосується усічених структур: *І з ними й ми зніміли вже самі... Лише мотив громів, лише мотив громів...* (М–22, с. 116); *Білим птахом театр той південний Промайне ще у згаді не раз... Тільки я в цім суєтнім щоденні, Може, більше не стріну вже Вас* (М–22, с. 150). Немає однозначності у виокремленні синтаксичним відношень між базовою частиною і парцелятом, однак більше підстав вважати їх причиново-наслідковими. Інші типи безсполучникового зв'язку трапляється епізодично, як-от: *Три дими – до хмар аж. Четвертий – ще вище* (М–22, с. 92) – зіставно-протиставний.

Отже, для ідіостилю А. Мойсієнка найбільш продуктивним типом парцелятив-речень є частини складносурядних речень з єднальним і зіставно-протиставним зв'язками та частини складнопідрядних речень із підрядними причини, мети, місця, присубстантивно-атрибутивними і порівняльними.

Розгляд парцельованих членів речення розпочнемо із присудків, які справедливо вважаються найбільш вагомими у структурі простого речення. Загалом будь-який парцелят змушує читача звернути на нього увагу, а особливо парцельовані

предикати, які підсилюють переживання; крім того, однорідні предикатні синтаксеми вказують на драматизм зображених подій [Петрів, 2015, с. 127–128].

Зазвичай парцелюється один присудок: *Я й сам вагою вхмарених небес До болю стиснутий. І зверхньо так поглянув На сонце, і на світло, і на день...* (М–18, с. 51); *Та жінка, ніби найрідніша гостя, Пішла від мене, зранивши мій світ. І лиш одну мені лишила втіху – І досі згадують у літі золотім Те небо, зачароване від світла, І жовтень щасний той, і той травневий грім* (М–22, с. 157).

Традиційно парцельованому присудку може передувати усічена частина простого речення: *Фужер На моєму столі... Паном пихатим поплывував через зубу коктейлем заморським, Шампаном...* (М–16, с. 111); *Чорне дерево на білім піску... Впало* (М–16, с. 144).

Характерною особливістю поезій Анатолія Кириловича є особливе оформлення парцеляції у вигляді усічення базової частини, однак після трьох крапок далі текст продовжується з малої літери: *Віддаленіла посмішка... і змовкла У вечоровім небі голубім* (М–22, с. 124); *У хорі птиць час розчинивсь... і щез, тобі ж читаю вголос я Софокла* (М–18, с. 188).

Фіксуємо і парцеляцію двох і більше присудків, що підтверджує думку: однорідні члени речення увиразнюють, створюють ефект динамізму, стрімкості подій і виконують емоційно-експресивну функцію [Топчий, 2019, с. 43]: *... Я полем йду. Торкаю сонця віть І гладжу гриви шовковисті левів* (М–18, с. 124); *Мені б весло схопить і у стремено, І часу плинного не гаяти даремно, Нові й нові все цілувать уста. Прийнять на старість заповіт Христа, Потупить зір і опустить рамена, Й довіку вже нести тягар спасенний Важезного залізного хреста* (М–18, с. 184).

Характеризуючи парцельовані підмети, Х. Петрів вказувала, що підмет, відчленований від базової частини, додає ритмічності, а однорідні підмети створюють ланцюгову парцеляцію [Петрів, 2015, с. 127], що простежуємо і в поетичних творах А. Мойсієнка. Немає вагомих відмінностей у продуктивності

парцелювання одиничних підметів: *Збулось. Усе. Навік. Нараз. Лиш ця дорога не збулась* (М–18, с. 23); *Жінка іде. Юна жінка у чорному...* (М–18, с. 94) та однорідних структур: *Все тлінне в світі – ріки і вокзали. Пихата імпозантність, суєта...* (М–22, с. 162); *Ви мені наснилися в Варшаві. Дві свічі, ще й лампа при вікні* (М–18, с. 107), хоча таких конструкцій загалом небагато. Причиною цього є подібність до парцелюваних підметів називних речень, а відмінність їх від аналізованих нами конструкцій полягає у відсутності зв'язку з попередньою частиною речення: *Старці... Жінки і діти... Силуети... Лягає тінню кожен їхній крок На це дрімотне, змучене лице планети* (М–22, с. 188); *Сміється сміх. Сумує сум. Самує Сам Саваоф... Сім самоспалень, сім спасінь...* (М–18, с. 111).

Як і серед присудків, практикується парцеляція підметів (або подібних до них називних речень) з неповнотою базової частини, після якої парцелят пишеться з малої літери: *Над синьою лампою білих снігів Похилена хвіртка... і пес пелехатий...* (М–18, с. 27); *Затим буфет, гримерка... й божевільня, дім творчості, де кожен – пацієнт* (М–18, с. 172).

Парцелюються і другорядні члени речення, які виконують експресивно-видільну функцію [Топчий, 2019, с. 44], сприяють розкриттю глибинної семантики тексту [Петрів, 2015, с. 127–128], причому Х. Петрів стверджує, що переважають відчленовані обставини [Петрів, 2015, с. 128], з чим ми погоджуємося. Здебільшого це обставини способу дії, виражені прислівниками способу дії: *Біг... Біг... Біг... Навмання І навздогін...* (М–16, с. 215); *Сніг проліг на віки, напрямки білий сніг. Гулом сосон в морозянім небі стоїть... Громом-гомоном, громовинням – Навпрошки. Напролом – Сніг білий* (М–22, с. 76) або якісно-означальними: *І батози зав'юг зловісні Не б'ють в обличчя прямовисно... Лише навкисно. Лише навкисно* (М–22, с. 7); *Кермо Немовби само по собі вже. Само* (М–22, с. 108), а також іменниками: *Там, де далеч у стигмах, Там, де тиша незрима, Тихо зойкнула рима... Крило до крила...* (М–22, с. 9); *І ти ідеш. Без кпинів і образ* (М–18, с. 103) і дієприслівниками: *Ти спиш. Заблукавши у сні... чи у пісні...* (М–22, с. 120); *Паном пихатим*

попльовував через губу Коктейлем заморським, Шампаном... **Забувши, нівроку...** (М–16, с. 111). Як бачимо вище, поет часто використовує однорідні обставини: *Тільки віченьки, тільки віченьки... В лячнім відчаї, В зичнім відчаї (В вічнім відчаї) В ніч трагічно так колеса гальмами...* (М–22, с. 29); *Соната весни, і зорі соната, І моря соната... Алегро... Фінале* (М–22, с. 77) та залежні від усічених базових частин парцеляти: *Там тане Таня... Тонкостанно...* (М–18, с. 112); *Де вже там шукать чистоти-правоти на сторінках білованих... Чорним-чорно...* (М–22, с. 90).

Значно рідше в поезіях А. Мойсієнка трапляються парцельовані додатки: *Самотній: що маю робить з собою? З ніччю моєю і моїм днем?* (М–22, с. 173); *Нам повні дзбани дорогих напоїв – Заморських вин, чернігівських медів – Вготує доля... чи новітню Трою На тирлі зрад нових і холодів* (М–24, с. 74) та означення: *Дитяточко біжить і благовіино так Попольському щечече щось до нені... Таке малесеньке, і вже воно поляк* (М–22, с. 17); *На зеленім доріжечку Кинув срібну хтось вервечку. Дзюркітлива, сміхотлива, Не вервечка – просто диво* (М–22, с. 190). Серед них фіксуємо залежні від усічених компонентів: *Чебреці пахкі малі... Чи рожеві, чи блакитні – добре* (М–22, с. 237); *Згадаю: урвище круте, Тінь кипариса, чайки блискіт... І “обчеруський” цей “Артек” Під сивим сонцем українським* (М–18, с. 18), зокрема не виділені як окремі речення: *Тремка зажура твоїх віч Навстріч мені тече... до мене* (М–22, с. 129); *Дихнуло весною, Десною... над тою Єдиною в світі, що світ* (М–18, с. 75), а також оформлені як головні частини складнопідрядних речень: *Малі світлячки – Хата – Що гожий день – На всі сторони світу. ...крім тієї, З котрої Донині не видно Давидка Із фронту* (М–16, с. 81); *Аж бісяться, Аби розгойдати Лапице Над криницею. Над тією, Що вчора була, Повчора* (М–16, с. 142).

Підсумовуючи, можемо погодитися з думкою В. Ачилової, що парцеляція відбувається в межах висловлення, яке може дорівнювати як простому, так і складному реченню, а відчленований компонент завжди знаходиться за межами тієї

частини висловлення, яку він поширює, і відділяється від неї знаком кінця речення, при цьому формальні зв'язки між складниками парцельованої конструкції зберігаються, а знак кінця речення є сигналом їхнього інтонаційного, а не граматичного розриву [Ачилова, 2011, с.28]. “Кількість парцельованих конструкцій визначається структурними можливостями речення, яке розпадається, тобто кількістю підрядних частин чи однорідних членів, здатних парцельоватись <...>” [Пискач, 2011, с. 135].

Дискусія і висновки

Ідіостиль А. К. Мойсієнка характеризується значною кількістю різноструктурних парцельованих одиниць. Активно побутують у ролі парцелятів частини складносурядних і складнопідрядних речень, парцельовані присудки і обставини способу дії, а також комбіновані конструкції, де поєднуються різні типи парцеляції. Фактично, парцеляти – обов'язковий компонент у синтаксичній структурі майже кожної поезії автора, вони є важливим стилетвірним засобом, адже доповнюють, конкретизують, виокремлюють, нагнітають, дають поштовх до роздумів, часто несподіваних, неочікуваних. Парцеляція семантично вичленовує найбільш важливе для автора: це може бути виражене як відкрито, експліцитно, з допомогою загальноживаних слів, так і приховано, імпліцитно, шляхом передавання якоїсь концептуальної інформації про навколишній світ або внутрішні переживання.

У перспективі можна з'ясувати стилістично-виражальні можливості інших синтаксичних одиниць у поетичній творчості А. Мойсієнка (напр., однорідних членів речення, вставних і вставлених конструкцій, засобів передачі чужого мовлення тощо), що дозволить сформулювати більш науково достовірне уявлення про ідіостиль поета. З іншого боку, вартує уваги характеристика парцелятів, використаних у творах майстрів пера – як сучасників Анатолія Кириловича, так і представників ХІХ–ХХ ст., адже це допоможе простежити історію становлення й узвичаєння цього стилістичного засобу принаймні на рівні художнього мовлення.

Внесок авторів: Наталія Торчинська – концептуалізація, програмне забезпечення, методологія, написання (оригінальна чернетка); Михайло Торчинський – формальний аналіз, валідація даних, написання (перегляд і редагування).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Ачилова, В. П. (2011). Парцеляція як один із прийомів експресивного синтаксису. *Учені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Соціальні комунікації"*, 24(63), 1, ч. 2, 25–31.

Бойко, Н. (2023). Домінанти наукового мовосвіту Анатолія Мойсієнка. *Українське мовознавство*, 1(53), 73–87. [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).73-87](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).73-87)

Вінтонів, М. О., Вінтонів, Т. М., & Мала, Ю. В. (2018). *Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі*. ТОВ "ТВОРИ".

Галів, У. (2014). Парцеляція як домінанта поетичного синтаксису Ліни Костенко (на основі історичних романів у віршах "Берестечко" та "Маруся Чурай"). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*, 29, 47–56.

Єрмоленко, С. Я. (2017). Лінгвостилістика в контексті загального мовознавства. *Мовознавство*, 4, 20–27.

Загнітко, А. (2009). *Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект*. Донецьк.

Кузьменко, В. (2009). Обличчям до сонця: традиції модерну і модерн традицій як джерела поезики Анатолія Мойсієнка. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 2, 101–107.

Осіпчук, Г. (2020). Рецепція образу природи в поетичному доробку Анатолія Мойсієнка (на матеріалі збірки "Мене любов'ю засвітили скрипки"). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 29, 3, 72–78. eUSPUIR. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13215>

Петрів, Х. (2015). Парцеляція як прийом експресивного синтаксису в системі ідіостилію Оксани Пахльовської. *Лінгвостилістичні студії*, 2, 126–133. <https://lingvostud.vnu.edu.ua/index.php/lingvostud/article/view/55>

Пискач, О. (2011). Особливості парцелювання основних синтагм складного речення в мові закарпатської преси кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Українознавець*. Львів, 134–137. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/49263>

Станіслав, О. (2012). Проблема парцеляції у сучасній лінгвістичній науці. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 105(1), 377–381. eVNUIR. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/1194>

Строкаль, О. (2018). Поетика кольороназв у творах Анатолія Мойсієнка. *Українське мовознавство*, 1(48), 29–36. [https://doi.org/10.17721/um/48\(2018\).29-36](https://doi.org/10.17721/um/48(2018).29-36)

Топчий, Л. В. (2019). Функціонально-стилістичні вияви парцеляції у творі Мирослава Дочинця “Вічник. Сповідь духу”. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 30(69), 2, ч. 1, 42–46. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-1/08>

Українська мова : Енциклопедія (2004). Редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана.

Шевченко, Т. В. (2007). *Парцеляція в українському поетичному мовленні другої половини ХХ століття* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Дніпропетровський національний університет].

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

М–22 – Мойсієнко, А. (2022). Зелен-кущ на кам'янім узбіччі. Інтерсервіс.

М–16 – Мойсієнко, А. (2016). Леза зел. Книга верлібрів. Дивосвіт.

М–18 – Мойсієнко, А. (2018). Синьоліт ліхтарів синьоїрій. Книга сонетів. Зі студій про сонет. Шек.

REFERENCES

Achilova, V. P. (2011). Parceling as one of the of expressive syntax techniguis. *Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series “Phylology. Social communications”*, 24 (63), 1, p. 2, 25–31 [in Ukrainian].

Boyko, N. (2023). Dominants of scientific language education Anatolii Moisiienko. *Ukrainian linguistics*, 1(53), 73–87 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).73-87](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).73-87)

Haliv, U. (2014). Parcelyaciya as a dominant of Lina Kostenko’s poetic syntax (from the historical novels “Berestechko” and “Marusya Churay”). *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh*, 29, 47–56 [in Ukrainian].

Yermolenko, S. Ya. (2017). Linguisticstylistics in the context of general linguistics. *Movoznavstvo*, 4, 20–27 [in Ukrainian].

Kuzmenko, V. (2009). Facing the sun: modern traditions and modern traditions as sources of poetics by Anatoly Moysienko. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, 2, 101–107 [in Ukrainian].

Osipchuk, H. (2020). Reception of the image of nature in Anatoliy Moysienko's poetic work (based on the material of the collection "I was illuminated by violins with love"). *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 29, 3, 72–78. eUSPUIR [in Ukrainian]. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13215>

Petriv, Kh. (2015). Parceling as a method of expressive syntax in the system of Oksana Pakhlovska's individual style. *Linhvostylistychni studii*, 2, 126–133 [in Ukrainian]. <https://lingvostud.vnu.edu.ua/index.php/lingvostud/article/view/55>

Pyskach, O. (2011). The peculiarities of parcelling of the main syntagmas of the complex sentence in the language of Transcarpathian press in the end of XX century – at the beginning of XXI century. *Ukrainoznavets*. Lviv, 134–137 [in Ukrainian]. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/49263>

Rusanivskiy V. M. (Ed.) (2004). *Ukrainian language. Encyclopedia*. Vyd-vo "Ukrainska entsyklopediia" im. M. P. Bazhana [in Ukrainian].

Shevchenko, T. V. (2007). Parcellation in Ukrainian poetic speech of the second half of the 20th century [Abstract of the thesis of the Candidate of Philosophical Sciences, Dnipropetrovsk National University] [in Ukrainian].

Stanislav, O. (2012). Problema partseliatsii u suchasni linhvistychnii nauksi [The problem of parcellation in modern linguistic science]. *Naukovi zapysky*. Seriya: filolohichni nauky, 105 (1), 377–381. eVNUIR [in Ukrainian]. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/1194>

Stokal, O. (2018). Poetics of color names in Anatolii Moisiienko's creativity. *Ukrainian linguistics*, 1 (48), 29–36 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.17721/um/48\(2018\).29-36](https://doi.org/10.17721/um/48(2018).29-36)

Topchyi, L. V. (2019). Functional and stylistic proofs of parcelling in the work "Vichnyk. Spovid dukhu" by Myroslav Dochynitsa. *Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series "Phylology. Social communications"*, 30 (69), 2, 1, 42–46 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-1/08>

Vintoniv, M. O., Vintoniv, T. M., & Mala, Yu. V. (2018). *Syntactic means of expressiveness in Ukrainian political discourse*. TOV "TVORY". [in Ukrainian].

Zahnitko, A. (2009). *Ukrainian syntax: theoretical and applied aspect*. Donetsk [in Ukrainian].

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

M-22 – Moisiienko, A. (2022). *Zelen-kushch na kamianim uzbichchi* [*A green bush on a stone curb*]. Interservis [in Ukrainian].

M-16 – Moisiienko, A. (2016). *Leza zel. Knyha verlibriv* [*Blades of green. The book of verlibres*]. Dyvosvit [in Ukrainian].

M-18 – Moisiienko, A. (2018). *Synolit likhtariv synoyrii. Knyha sonetiv. Zi studii pro sonet* [*The blue light of the lanterns is blue. A book of sonnets. From studies about the sonnet*]. Shchek [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 14.02.24

Прорецензовано / Revised: 15.03.24

Схвалено до друку / Accepted: 19.03.24

Nataliya TORCHYNska, PhD (Philol.), Assoc. Prof.

<https://orcid.org/0000-0001-6182-0027>

e-mail: torchynskan@khmnu.edu.ua

Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

Mykhailo TORCHYNSKYI, DSc (Philol.), Prof.

<https://orcid.org/0000-0001-5268-0237>

e-mail: mina@ukr.net

Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL FEATURES OF PARCELED CONSTRUCTIONS (BASED ON THE POEMS OF ANATOLII MOISIENKO)

Background. Parceled constructions are qualified as special stylistic figures, in which parts of a single sentence are separated into independent sentences by intonation or punctuation. The main statement is considered the basic part. The parcel is one or more defined components that function as separate syntactic units but are completely dependent on the main structure both by implication and syntactic functions.

The content-enhancing and rhythm-melodic functions of parceled constructions, which are in the first instance used to enhance their semantic weight, are considered to be the main ones.

Methods. To determine the structural and functional features of parceled constructions of Anatolii Moisiienko's poetic works, the following methods were used: linguo-stylistic analysis (the regularities of language functioning in various spheres of communication are determined), the pragmatic method (the internal regularities of the choice and lexical units

use in a typified communication situation are identified), the contextual method (the semantics of language units are analyzed in unity with their micro-context and macro-context, what makes it possible to establish the meaning of the studied element of the text), discursive analysis (characterizing of the communicative event, the situation that integrates the text, with other its components, in particular with circumstances, time, space, cognitive and psychological factors), intent analysis (actual intentions of communication participants are revealed by the features of their speech, communicative behavior).

Results. It is proposed to divide the parceled constructions into two groups: 1) parceled sentences, when the parcels are parts of complex sentences – complex ordinal, complex subjunctive, complex unconjunctive; 2) parceled parts of the sentence – subjects, predicates, adjuncts, definitions and circumstances. Parceling is determined both by the features of the rhythm-meloding of poetry and by the need to specify the peculiarities of the depicted events, first of all emphasizing their semantic weight.

Conclusions. In the poetic works of Anatolii Moisiienko, parcelation is an important stylistic tool. Parts of compound, complex sentences, parceled Predicates, and Adverbial Modifiers of manner, as well as combined constructions where different types of parceling are combined, actively play the role of parcels.

Keywords: parceling, basic part, parcel, structure, functioning, stylistic and expressive possibilities.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; у рішенні про публікацію результатів.

Сугестивна лінгвістика

Голота Тарас
Мовні засоби маніпуляції в рекламі
на українських telegram-каналах 177

Прикладна лінгвістика

Дарчук Наталія, Зубань Оксана,
Робейко Валентина, Цигвинцева Юлія
Індексування негативного сентименту
українськомовного тексту
системою “TextAttributor 1.0” 204

Зубань Оксана, Кривенюк Владислав
Від слова до цифри: лінгвостатистичний “портрет”
ідіостилю Степана Бандери 222

Наші автори 255

CONTENTS

Semantics

Brailko Yuliia, Kysla Nataliia
Nominations of the russian-ukrainian war
in multi-style discourse 5

Styshov Oleksandr
Colloquial neologisms in the modern Ukrainian language 23

Grammarology

Lavrinets Olena
Morphological paradigmatics of proper and foreign names
of footwear in modern Ukrainian language 42

Linguopoetics

Moisiienko Anatolii
Rhyme as a structural component of the sonnet text 73

Torchynska Nataliya, Torchynskyi Mykhailo
Structural and functional features of parceled constructions
(based on the poems of Anatolii Moisiienko) 96

Kochan Iryna
The colourful world of poetry by Anatolii Moisiienko 121

Linguistic Culturology

Bondarenko Maksym
Explicit ways of expressing comparativity
in Ukrainian paremias of the 19th century 141

Hrytsyna Zoriana
Affectonyms in the linguistic worldview
of ukrainians of the XXI century 160

Suggestive Linguistics

H o l o t a T a r a s
Language means of manipulation in advertising
on Ukrainian telegram channels177

Applied Linguistics

D a r c h u k N a t a l i i a, Z u b a n O x a n a,
R o b e i k o V a l e n t y n a, T s y h v i n t s e v a Y u l i i a
Indexing of the negative sentiment of the Ukrainian text
by “TextAttributor 1.0”204

Z u b a n O x a n a, K r y v e n o k V l a d y s l a v
From word to number: linguistic and statistical “portrait”
of the idiolect of Stepan Bandera222

Information about the authors255